

«Φιλουμένα Μαρτουράνο»

του Εντουάρντο ντε Φιλίπο από το Σατιρικό Θέατρο

Σκηνοθεσία και επιλογή μουσικής: Δέσποινα Μπεμπεδέλη. Σκηνικά-κοστούμια: Στέφανος Αθηναίτης. Παίζουν: Μαριάννα Καυκαρίδου, Μάριος Δημητρίου, Στέλιος Καυκαρίδης, Δέσποινα Μπεμπεδέλη, Μαρία Φιακά, Λουκία Μιχαήλ, Βασίλης Μιχαήλ, Φώτης Αποστολίδης, Λευτέρης Σαλωμίδης, Σπύρος Γεωργίου, Χριστίνα Αρτεμίου, Σλάβκο Πέεφ.

ΤΟ ΑΝΕΒΑΣΜΑ των έργων του Εντουάρντο ντε Φιλίπο συχνά αντιμετωπίζει τους εξής τρεις πειρασμούς. Και οι τρεις σχετίζονται με τη θεατρικά νοούμενη «ιταλικότητα». Ο πρώτος έχει να κάνει με την εκφορά του λόγου. Στο «Τεάτρο Ουμορίστικο» οι ήρωες των κωμωδιών του ντε Φιλίπο μιλούσαν τη ζουμερή και τραγουδιστή ναπολιτάνικη διάλεκτό τους, το τέλειο γλωσσικό καλούπι για τα πάθη και τους καημούς τους. Τι γίνεται όμως όταν το έργο παίζεται σε μετάφραση; Έχω δει παραστάσεις έργων του ντε Φιλίπο στα ελληνικά, αγγλικά, ρώσικα και αρμένικα. Καμιά δεν αντιστάθηκε στον πειρασμό να μιμηθεί την ιταλική προφορά με τους ηθοποιούς να σέρνουν τα φωνήεντα, να τονίζουν έντονα, να ανεβάζουν τις καταλήξεις τους. Αστείο δεν είναι; Δεν θα σκεφτεί κανείς να παίξει το Μολιέρο με γαλλική προφορά. Ο δεύτερος πειρασμός αφορά τη μουσική επιμέλεια της παράστασης. Το «γενικά ιταλικό» μουσικό κλίμα που επικρατεί, συχνά συνδυάζει ταραντέλες με το «Sole mio». Ο τρίτος πειρασμός πηγάζει από το ίδιο το υποκριτικό αντικείμενο. Ποιους πρέπει να παριστάνουν οι ηθοποιοί; Τους κουρασμένους, αλλά τόσο ζωντανούς, αμαρτωλούς, αλλά τόσο ανθρώπινους ήρωες του ντε Φιλίπο; Η τη στερεότυπη ιδέα (τους και μας, των θεατών) για το ιταλικό ταμπεραμέντο;

Μπορεί η παράσταση του Σατιρικού Θεάτρου να υπέκυψε σε αρκετό βαθμό στους πειρασμούς. Μπορεί οι συντελεστές της να ακολουθήσαν την παραδοσιακή οδό προς την πολυπαιγμένη ανά τον κόσμο «Φιλουμένα Μαρτουράνο». Αυτό από μόνο του δεν αποτελεί θετικό ή αρνητικό χαρακτηριστικό της παράστασης. Μάλλον αυτή η παραδοσιακή προσέγγιση έχει πια κολλήσει στο ίδιο το σώμα του κειμένου και ίσως το κοινό να απογοητευόταν αν δε συναντούσε τα γνώριμα σημεία της θεατρικής «ιταλοποίησης».

Η Δέσποινα Μπεμπεδέλη σκηνοθέτησε φέτος την πρώτη παραγωγή της Κεντρικής Σκηνής του Σατιρικού, το έργο των Ρέππα -Παπαθανασίου «Τα μωρά τα φέρνει ο πελαργός», φτιάχνοντας μια παράσταση με στέρεα δομή και πλούσιο συναισθηματικό περιεχόμενο. Μη μπορώ ντας, βέβαια, να συγκρίνω τα ανόμοια, θα έλεγα ότι η δεύτερη παραγωγή, η «Φιλουμένα», σαφώς δεν εξαντλεί τη συναισθηματική φλέβα του κειμένου. Η ποίηση του ιταλικού κινηματογραφικού νεορεαλισμού, της μουσικής του Νίνο Ρότα, των μεγάλων Ιταλών σκηνοθετών συγγενεύει

στενά με την ποιητική του ντε Φιλίπο. Νομίζω πως βασικό τους γνώρισμα είναι ο απόλυτος ανθρωποκεντρισμός όπου όλη η θλίψη του κόσμου μπορεί να εκφραστεί μ' ένα βλέμμα και τα χαμόγελα έχουν την πίκρα στη γωνιά των χειλιών. Ο ηθοποιός είναι στο επίκεντρο της θεατρικής αισθητικής του ντε Φιλίπο, και όχι ο σκηνοθέτης, ή μάλλον ο σκηνοθέτης μόνο μέσα από τον ηθοποιό. Και αν οι υποθέσεις των έργων του είναι φτιαγμένες με ακατανίκητο χιούμορ, η ποίηση του εκπέμπεται μέσα από τα πρόσωπα, τις φωνές, τις χειρονομίες, τις φιγούρες των ανθρώπων.

Πιστεύω ότι στην αναμφίβολα καλοφτιαγμένη παράσταση του Σατιρικού, η ποιητικότητα δεν ήταν το κύριο προβαλλόμενο στοιχείο. Το βάρος δόθηκε στην πλοκή. Και οι υποκριτικοί στόχοι ήταν μάλλον κωμικοί και δραματικοί, όχι όμως ποιητικοί. Η Μαριάννα Καυκαρίδου παρή τη μεγάλη ηλικιακή διαφορά με την ηρωίδα της, έφτιαξε μια περήφανη, δυνατή, αξιοπρεπή Φιλουμένα. Ο Μάριος Δημητρίου περιορίζει την έμφυτη του κωμικότητα που όμως είναι το κύριο του εκφραστικό μέσο. Όταν τη συγκρατεί, συγκρατεί την υποκριτική του λειτουργία γενικώς. Για να βρει έκφραση η γοητεία του 52χρονου Ντον Ντομένικο, χρειάζεται καρδιά με γκριζούς κροτάφους.

Από το σύνολο των νέων συντελεστών θα ήθελα να ξεχωρίσω το Λευτέρη Σαλωμίδα, ο οποίος όπως και στο «Τα μωρά τα φέρνει ο πελαργός» κάνει καλή δουλειά σε μικρό ρόλο.

Ξεχωριστή θέση στην παράσταση έχουν οι υποκριτικές δημιουργίες του Στέλιου Καυκαρίδη και Δέσποινας Μπεμπεδέλη στους ρόλους των γέρων υπηρετών του σπιτιού του Ντον Σοριάνο. Αν όμως ο Στέλιος Καυκαρίδης παραχωρεί το προσκήνιο στη Μαριάννα Καυκαρίδου και στον υπόλοιπο νεαρό θίασο και τοποθετεί το ρόλο του κάπως στο περιθώριο, η Δέσποινα Μπεμπεδέλη που παίζει το ρόλο της Ροζαλίας για δεύτερη φορά (πρώτη φορά στην παραγωγή του ΘΟΚ πριν χρόνια), δείχνει τη ζητούμενη υποκριτική συνταγή: παίρνει μια δόση κωμικού, μια δόση θλίψης, αναμιγνύει και «κατασκευάζει» ποίηση. Προσωπικά θα ήθελα λίγο περισσότερη απ' αυτήν σε όλα τα επίπεδα της παράστασης.

Ο Στέφανος Αθηναίτης, ικανότατος δημιουργός εσωτερικών σκηνικών χώρων, φιλοξενεί την παράσταση στα πιστά στην εποχή και το κοινωνικό στρώμα σκηνικά του. ●